

Základy rétoriky

Rečnický prejav sa dá definovať ako prejav *verejný, oficiálny, adresný, situovaný a ústny*.

Fázy (štádia) výstavby rečnického prejavu:

1. excerpčná fáza – kompletizovanie materiálov k prednášanej problematike
2. analytická fáza – rozbor, spracovanie materiálov
3. organizačná fáza – koncipovanie prejavu
4. memoračná fáza – zapamätávanie si prejavu
5. aplikačná fáza – nácvik prednesu prejavu.

Lexikálne, morfológické, syntaktické nedostatky, resp. chyby v prejave lektora:

1. Výber výrazových prostriedkov (odbornosť/laickosť publika):

Cieľom každého prejavu je spätná väzba publika. Pre funkčnosť a efektívnosť rečnického prejavu sa odporúča nezaťažovať poslucháčov množstvom faktografického materiálu, internacionalizmy vo väčšom kvante. Faktor veku a vzdelania percipientov vplýva na odbornú stránku prejavu (všeobecná zrozumiteľnosť).

2. Výskyt tautológie:

Reč ide o spôsobe vyjadrenia, pri ktorom dochádza ku kumulácii viacerých slov s rovnakým významom (synoným). Tento fakt má za následok redundanciu. Napr.: dôverovať a veriť, číra realita, zachovajte pokoj a mier, dnešná súčasnosť, cítiť lásku a bázeň, odpustenie a milosť, historické dedičstvo, chudobný a biedny národ, hľadel a pozeral, ópium uspáva, mladiství adolescenti, mravný a morálny život, v danom konkrétnom prípade, padlý anjel a diabol, ústne hovoriť, glosár slov, adekvátny ekvivalent ai. V rámci tautológie sa vydeľujú tzv. pleonazmy (nahromadenie slov s rovnakým koreňom).

Napr. nikdy nikomu nič nedal, vždy všetko všade ničil, jeden jediný, viac a viac, a nie a nie atď. V tomto kontexte je dôležité zdôrazniť fakt, že dané výrazové prostriedky sa nemusia vnímať ako negatívny jav v reči, ale skôr ako pozitívny, keďže sa využívajú ako prostriedky na zdôraznenie, gradáciu.

3. Aplikácia pidžin (z angl. pigeon) výrazov:

Pidžin výrazy predstavujú variety jazyka, ktoré vznikli v jednom jazyku (spravidla v anglickom jazyku) a prenikli do iného (v danom prípade do slovenského jazyka).

Napr.: *airlines* (letecké linky), *copyright* (autorské práva), *comeback* (opätovný príchod), *money* (peniaze), *face to face* (zoči-voči), *level* (úroveň), *nonsense* (bez významu, bez pochopenia,

nezmysel), *last minute* (posledná šanca), *busy* (zanepřázdněný), *deadline* (termín uzávierky), *job* (práca), *headline* (titulok), *reserve* (rezervácia), *know-how* (vedieť ako na to), *ok* (dobře) a pod.

4. Frekvencia defektných slov (parazitných slov):

Expletíva sú prázdne slová a hláskovo neformulované zvuky, ktoré nenesú žiaden obsah, len pomáhajú rečníkovi vyplniť čas (v prípade, keď premýšľa nad vhodným výrazom).

Napr.: *Hm, oné, nuž, totiž, no, teda, vlastne, v podstate, pravda, ako a podobne.*

5. Aplikácia slangových slov:

Slangové slová patria k subštandardným výrazom a obohacujú lexiku jazyka.

Napr. *ečka* (eurá), *cečka* (centy), *hodka* (hodina), *cetko* (CD), *usb-čko* (USB kľúč), *helfnúť* (pomôcť), *bus* (autobus), *žúrka* (oslava), *diska* (diskotéka), *štatky* (štátnice), *fušovať* (pokaziť), *šľohnúť* (ukradnúť), *zdrhnúť* (utiecť), *čaja* (pekné dievča), *flek* (miesto), *vyhazov* (prísť o zamestnanie), *švorc* (byť na mizine) a podobne.

6. Výskyt nárečových výrazov:

Nárečové, resp. dialektové slová predstavujú územné varianty spisovného jazyka, ktorými autochtónne komunikujú ľudia v konkrétnej oblasti.

Napr.:

– z východoslovenského nárečia: *dze ši* (kde si), *hutorec* (hovoriť), *pojč* (pod'), *idzem* (idem), *čekajce* (čakajte), *bo* (lebo), *skorej* (skôr), *vidziš* (vidíš), *jak* (ako) ap.,

– zo západoslovenského nárečia: *niegdo* (niekto), *ne* (nie), *lutujem* (ľutujem), *neham* (nechám), *gdo* (kto), *trinac* (trinásť), *není* (nie je), *vela* (veľa), *gdorý* (ktorý) ai.

Zdroj:

1. Smetanová, M.: Rétorika a jej aplikácia v praxi, www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kocvar2/subor/11.pdf
2. Hierhold, E.: Rétorika a prezentace. Praha, Grada Publishing 2005.